

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка

Факультет психології та історії
Кафедра філософії та соціальних наук

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри

Харченко Ю.В.

«28» серпня 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК ПП-6 Методика розв'язування географічних задач

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Галузь знань: А Освіта
(шифр, назва галузі)

Спеціальність: A4.07 Середня освіта (Географія)
(шифр і назва спеціальності)

Освітня програма Середня освіта (Географія) та краєзнавчо-туристична робота
(назва)

Форма навчання денна
(денна, заочна,)

2025 – 2026 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни **ОК ПП-6 «Методика розв'язування географічних задач»** розроблена на основі освітньо-професійної програми «Середня освіта (Географія) та краєзнавчо-туристична робота» навчального плану підготовки здобувачів вищої освіти освітнього ступеня магістр за спеціальністю А4.07 Середня освіта (Географія).

Розробники: _____ к.геогр.н., доцент Сільченко Ю.Ю. _____
(вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні кафедри філософії та соціальних наук

Протокол від «28» серпня 2025 року № 1.

Завідувач кафедри: проф. Харченко Юлія Володимирівна

_____ (підпис) _____ (прізвище та ініціали)

Робоча програма навчальної дисципліни «Методика розв'язання географічних задач» для студентів спеціальності А4.07 Середня освіта (Географія) за магістерським рівнем вищої освіти. – ЦДУ імені В. Винниченка, 2025. – 18 с.

© Сільченко Ю.Ю., 2025 рік
© ЦДУ імені В. Винниченка,
2025 рік

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1.1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3,5	Галузь знань A1 ОСВІТА	Нормативна	
Індивідуальне навчально-дослідне завдання – не передбачено	Спеціальність: A4.07 СЕРЕДНЯ ОСВІТА (ГЕОГРАФІЯ)	Рік підготовки	
		1-й	1-й
Семестр			
1-й		1-й	
Загальна кількість годин – 105	Освітня програма «Середня освіта (Географія) та краєзнавчо-туристична робота»	Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 5,75		10 год.	4 год.
	Практичні, семінарські		
	26 год.	4 год.	
	Лабораторні		
	год.	год.	
	Самостійна робота		
	69 год.	97 год.	
	Індивідуальні завдання:		
	год.		
	Вид контролю:		
залік	залік		

1.2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Дисципліна «**Методика розв'язання географічних задач**» є важливою складовою професійної підготовки майбутніх учителів географії, оскільки забезпечує формування умінь аналітично мислити, застосовувати теоретичні знання для практичного розв'язання навчальних і прикладних завдань. Географічна задача є ефективним засобом розвитку логічного, просторового та критичного мислення, а також формування компетентностей, передбачених Новою українською школою. Уміння правильно обирати методику, алгоритм і прийоми розв'язання задач сприяє підвищенню якості навчання та формуванню дослідницької культури майбутнього педагога. Актуальність курсу зумовлена потребою у підготовці вчителя, здатного навчати учнів самостійно аналізувати географічні процеси, опрацьовувати картографічні, статистичні й просторові дані.

Мета курсу — сформувати у студентів систему знань і практичних умінь щодо методики розв'язання географічних задач різних типів, рівнів складності та тематичних напрямів, а також умінь застосовувати їх у навчальному процесі для формування ключових і предметних компетентностей учнів.

Завдання курсу:

1. Ознайомити студентів із класифікацією географічних задач та їх місцем у навчальному процесі.

2. Розвинути вміння добирати оптимальні методи, алгоритми й прийоми розв'язання задач різного типу.

3. Навчити здійснювати методичний аналіз географічних задач, оцінювати їх пізнавальну та розвивальну функцію.

4. Формувати навички створення власних навчальних і дослідницьких задач для уроків і позакласної роботи.

5. Розвинути здатність використовувати сучасні цифрові ресурси (ГІС, онлайн-карти, статистичні бази даних) у процесі розв'язання географічних задач.

6. Формувати педагогічну рефлексію щодо використання задачного підходу у розвитку мислення та навчальної мотивації учнів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни у студента мають бути сформовані такі *компетентності*:

загальні	фахові
<p>ЗК1. Здатність набувати спеціалізовані концептуальні знання у процесі навчання та/або професійної діяльності на рівні новітніх досягнень, які є основою для оригінального мислення та інноваційної діяльності.</p> <p>ЗК2. Здатність до абстрактного та критичного мислення, аналізу та синтезу; здатність виявляти та вирішувати проблеми у сфері професійної діяльності, бути критичним і самокритичним.</p> <p>ЗК5. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології, цифрові освітні ресурси у професійній діяльності, здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.</p>	<p>ФК9. Здатність розв'язувати географічні задачі та вправи, користуватися топографічними та географічними картами як джерелом інформації, аналізувати та інтерпретувати географічні дані, визначати взаємозв'язки між різними географічними фактами та пропонувати шляхи вирішення географічних проблем.</p>

1.3. Очікувані програмні результати навчання:

ПРН1. *Розуміє* концептуальні засади та основні теоретико-методологічні проблеми природничої, антропогенної, суспільної географії, картографії та геоінформаційних технологій, методики навчання географії в старшій (профільній) та вищій школі на рівні новітніх наукових здобутків.

ПРН2. *Знає та застосовує* поняттєво-концептуальний апарат географії, теоретичні й емпіричні досягнення психології, педагогіки та методики навчання географії, що дозволяє пов'язувати й порівнювати різні погляди на проблемні питання сучасної географії та освітнього процесу з географії, організовувати дослідницьку роботу.

ПРН14. *Розв'язує* географічні задачі та вправи, *користується* топографічними та географічними картами як джерелом інформації, *аналізує та інтерпретує* географічні дані, *визначає* взаємозв'язки між різними географічними фактами та *пропонує* шляхи вирішення географічних проблем.

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Розділ 1. Теоретико-методичні основи задачного підходу в географії

Сутність і роль географічної задачі у навчанні. Поняття географічної задачі, її функції, класифікація (навчальні, пізнавальні, практичні, дослідницькі). Розв'язання задач як засіб формування географічних компетентностей. Методика роботи з географічними задачами у шкільному курсі географії. Структура та етапи розв'язання задач. Формування умінь аналізу

умови задачі, добору алгоритму, перевірки правильності результату. Типологія задач у різних розділах географії. Природничі, соціально-економічні, картографічні, краєзнавчі, екологічні, інтегровані задачі.

Розділ 2. Методика розв'язання задач з фізичної географії

Задачі з астрономічної та математичної географії: визначення координат, відстаней, висот, часу, напрямів, масштабів. Задачі з метеорології та кліматології: розрахунок середніх температур, амплітуд, опадів, характеристик кліматичних поясів. Гідрологічні задачі: обчислення швидкості течії, витрати води, падіння та похилу річки. Геоморфологічні задачі: визначення форми рельєфу за топографічною картою, побудова профілю місцевості.

Розділ 3. Методика розв'язання задач з економічної та соціальної географії

Задачі з демографії: густина населення, природний рух, міграції, урбанізація. Економіко-географічні задачі: аналіз територіальної структури господарства, транспортні задачі, оптимізація розміщення виробництва. Гео економічні та геополітичні задачі: аналіз просторових відносин між регіонами, інтеграційні процеси, вплив глобалізації.

Розділ 4. Сучасні технології в методиці розв'язання географічних задач

Використання цифрових карт і геоінформаційних систем (Google Earth, ArcGIS, QGIS) у створенні та розв'язанні задач. Онлайн-ресурси для тренування аналітичних навичок (GeoGuessr, World Mapper, IMF Data Mapper, Our World in Data). Моделювання географічних процесів у середовищі інтерактивних карт та електронних атласів.

Розділ 5. Практична та дослідницька складова курсу

Розроблення власних навчальних задач для шкільного курсу географії. Методичний аналіз ефективності різних типів задач. Проведення педагогічного експерименту з використання задачного підходу. Підготовка методичних рекомендацій або мініпроєкту «Географічна задача у формуванні компетентностей учня».

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	СРС		л	п	лаб.	інд.	СРС
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Теоретико-методичні основи задачного підходу в географії												
Сутність і роль географічної задачі у навчанні. Поняття географічної задачі, її функції, класифікація (навчальні, пізнавальні, практичні, дослідницькі). Розв'язання задач як засіб формування географічних компетентностей.	11	2	2			7	12	2				10
Методика роботи з географічними задачами у шкільному курсі географії. Структура та етапи розв'язання задач. Формування умінь аналізу умови задачі, добору алгоритму,	9		2			7	10					10

перевірки правильності результату.												
Типологія задач у різних розділах географії. Природничі, соціально-економічні, картографічні, краєзнавчі, екологічні, інтегровані задачі.	9		2			7	10					10
Розділ 2. Методика розв'язання задач з фізичної географії												
Задачі з астрономічної та математичної географії: визначення координат, відстаней, висот, часу, напрямів, масштабів.	12	2	2			8	12		2			10
Задачі з метеорології та кліматології: розрахунок середніх температур, амплітуд, опадів, характеристик кліматичних поясів.	10		2			8	10					10
Гідрологічні задачі: обчислення швидкості течії, витрати води, падіння та похилу річки.	10		2			8	10					10
Геоморфологічні задачі: визначення форми рельєфу за топографічною картою, побудова профілю місцевості.	9		2			7	10					10
Розділ 3. Методика розв'язання задач з економічної та соціальної географії												
Задачі з демографії: густина населення, природний рух, міграції, урбанізація. Економіко-географічні задачі: аналіз територіальної структури господарства, транспортні задачі, оптимізація розміщення виробництва	12	2	2			8	8					8
Геоекономічні та геополітичні задачі: аналіз просторових відносин між регіонами, інтеграційні процеси, вплив глобалізації.	10		2			8	7					7
Розділ 4. Сучасні технології в методиці розв'язання географічних задач												
Використання цифрових карт і геоінформаційних систем (Google Earth, ArcGIS, QGIS) у створенні та розв'язанні	14	2	4			8	7	2				5

задач. Онлайн-ресурси для тренування аналітичних навичок (GeoGuessr, World Mapper, IMF Data Mapper, Our World in Data). Моделювання географічних процесів у середовищі інтерактивних карт та електронних атласів.												
Розділ 5. Практична та дослідницька складова курсу												
Розроблення власних навчальних задач для шкільного курсу географії. Методичний аналіз ефективності різних типів задач. Проведення педагогічного експерименту з використання задачного підходу. Підготовка методичних рекомендацій або мініпроекту «Географічна задача у формуванні компетентностей учня».	14	2	4			8	9		2			7
Усього годин	105	10	26			69	105	4	4			97

4. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Теми лекційних занять

4.1.1 денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Сутність і роль географічної задачі у навчанні. Поняття географічної задачі, її функції, класифікація (навчальні, пізнавальні, практичні, дослідницькі). Розв'язання задач як засіб формування географічних компетентностей.	2
2	Типологія задач у різних розділах географії. Природничі, соціально-економічні, картографічні, краєзнавчі, екологічні, інтегровані задачі.	2
3	Задачі з метеорології та кліматології: розрахунок середніх температур, амплітуд, опадів, характеристик кліматичних поясів. Гідрологічні задачі: обчислення швидкості течії, витрати води, падіння та похилу річки. Геоморфологічні задачі: визначення форми рельєфу за топографічною картою, побудова профілю місцевості..	2
4	Задачі з демографії: густина населення, природний рух, міграції, урбанізація. Економіко-географічні задачі: аналіз територіальної структури господарства, транспортні задачі, оптимізація розміщення виробництва	2
5	Розроблення власних навчальних задач для шкільного курсу географії. Методичний аналіз ефективності різних типів задач. Проведення педагогічного експерименту з використання задачного підходу. Підготовка методичних рекомендацій або мініпроекту «Географічна задача у формуванні компетентностей учня».	2

	Разом	10
--	-------	----

4.1.2 заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Сутність і роль географічної задачі у навчанні. Поняття географічної задачі, її функції, класифікація (навчальні, пізнавальні, практичні, дослідницькі). Розв'язання задач як засіб формування географічних компетентностей. Методика роботи з географічними задачами у шкільному курсі географії. Структура та етапи розв'язання задач. Формування умінь аналізу умови задачі, добору алгоритму, перевірки правильності результату	2
2	Використання цифрових карт і геоінформаційних систем (Google Earth, ArcGIS, QGIS) у створенні та розв'язанні задач. Онлайн-ресурси для тренування аналітичних навичок (GeoGuessr, World Mapper, IMF Data Mapper, Our World in Data). Моделювання географічних процесів у середовищі інтерактивних карт та електронних атласів. Розроблення власних навчальних задач для шкільного курсу географії. Методичний аналіз ефективності різних типів задач. Проведення педагогічного експерименту з використання задачного підходу. Підготовка методичних рекомендацій або мініпроєкту «Географічна задача у формуванні компетентностей учня».	2
	Разом	4

4.2. Теми семінарських (практичних) занять

4.2.1 денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Сутність і роль географічної задачі у навчанні. Поняття географічної задачі, її функції, класифікація (навчальні, пізнавальні, практичні, дослідницькі). Розв'язання задач як засіб формування географічних компетентностей.	2
2	Методика роботи з географічними задачами у шкільному курсі географії. Структура та етапи розв'язання задач. Формування умінь аналізу умови задачі, добору алгоритму, перевірки правильності результату	2
3	Типологія задач у різних розділах географії. Природничі, соціально-економічні, картографічні, краснавчі, екологічні, інтегровані задачі.	2
4	Задачі з астрономічної та математичної географії: визначення координат, відстаней, висот, часу, напрямів, масштабів	2
5	Задачі з метеорології та кліматології: розрахунок середніх температур, амплітуд, опадів, характеристик кліматичних поясів.	2
6	Гідрологічні задачі: обчислення швидкості течії, витрати води, падіння та похилу річки.	2
7	Геоморфологічні задачі: визначення форми рельєфу за топографічною картою, побудова профілю місцевості.	2
8	Задачі з демографії: густота населення, природний рух, міграції, урбанізація. Економіко-географічні задачі: аналіз територіальної структури господарства, транспортні задачі, оптимізація розміщення виробництва	2
9	Геоелектричні та геополітичні задачі: аналіз просторових відносин між регіонами, інтеграційні процеси, вплив глобалізації.	2
10	Використання цифрових карт і геоінформаційних систем (Google Earth, ArcGIS, QGIS) у створенні та розв'язанні задач. Онлайн-ресурси для тренування аналітичних навичок (GeoGuessr, World Mapper, IMF Data Mapper, Our World in Data). Моделювання географічних процесів у середовищі	4

	інтерактивних карт та електронних атласів.	
11	Розроблення власних навчальних задач для шкільного курсу географії. Методичний аналіз ефективності різних типів задач. Проведення педагогічного експерименту з використання задачного підходу. Підготовка методичних рекомендацій або мініпроєкту «Географічна задача у формуванні компетентностей учня».	4
	Разом	26

4.2.2 заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Задачі з астрономічної та математичної географії: визначення координат, відстаней, висот, часу, напрямів, масштабів. Задачі з метеорології та кліматології: розрахунок середніх температур, амплітуд, опадів, характеристик кліматичних поясів. Гідрологічні задачі: обчислення швидкості течії, витрати води, падіння та похилу річки. Геоморфологічні задачі: визначення форми рельєфу за топографічною картою, побудова профілю місцевості.	2
2	Задачі з демографії: густота населення, природний рух, міграції, урбанізація. Економіко-географічні задачі: аналіз територіальної структури господарства, транспортні задачі, оптимізація розміщення виробництва. Геоелектричні та геополітичні задачі: аналіз просторових відносин між регіонами, інтеграційні процеси, вплив глобалізації.	2
	Разом	4

4.4. Завдання для самостійної роботи

4.4.1 денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Історія становлення задачного підходу у викладанні географії. Ознайомлення з працями вітчизняних і зарубіжних педагогів, які розглядали задачу як засіб розвитку мислення учнів.	8
2	Класифікація географічних задач та їх роль у формуванні компетентностей. Аналіз типів задач за змістом (природничі, соціально-економічні, екологічні, краєзнавчі) та за способом розв'язання.	8
3	Методика розв'язання задач з топографії та картографії. Особливості побудови профілю місцевості, визначення масштабів, напрямів, координат.	8
4	Географічні задачі як інструмент формування критичного мислення учнів. Приклади аналітичних, дослідницьких та проблемно-пошукових задач у шкільному курсі.	7
5	Розв'язання задач з географії населення та розміщення виробництва. Методи статистичного аналізу, просторового групування та інтерпретації результатів.	7
6	Методика створення інтерактивних географічних задач із використанням цифрових карт. Ознайомлення з платформами Google Earth, ArcGIS Online, Our World in Data, World Mapper.	8

7	Сучасні підходи до оцінювання результатів розв'язання географічних задач. Критерії та рівні сформованості умінь розв'язувати задачі; приклади рубрик оцінювання.	8
8	Географічні задачі екологічного спрямування. Розроблення задач на прикладі регіональних екологічних проблем України (забруднення річок, деградація ґрунтів, вирубка лісів тощо).	8
9	Методика створення власного банку географічних задач. Підготовка збірника задач для учнів різного рівня підготовки, систематизація задач за розділами курсу географії	7
	Разом	69

4.4.2 заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Методологічні основи побудови географічних задач як засобу наукового мислення. Дослідження логічних структур задач, етапів аналізу ситуації та формулювання гіпотези розв'язку.	10
2	Побудова математичних моделей у процесі розв'язання географічних задач. Застосування елементів моделювання (масштаб, співвідношення, пропорції, інтерполяція, екстраполяція).	11
3	Алгоритмізація розв'язання задач з фізичної географії: закономірності рельєфу, клімату, гідросфери. Використання картографічних і цифрових даних (DEM, кліматичні моделі, супутникові знімки).	11
4	Методика аналізу статистичних задач у соціально-економічній географії. Робота з показниками динаміки, структур, індексів розвитку; створення картограм і картодіаграм на основі даних Держстату та Світового банку.	10
5	Порівняльний аналіз шкільних та олімпіадних географічних задач. Виявлення відмінностей у рівні складності, типах мислення, рівнях узагальнення знань.	11
6	Інтерпретація просторових закономірностей через розв'язання картографічних задач. Підбір карт для тренування умінь визначати закономірності розміщення природних та економічних об'єктів.	11
7	Психолого-педагогічні аспекти навчання розв'язуванню географічних задач. Механізми формування просторового мислення, пам'яті, логічних операцій у процесі роботи із задачами.	11
8	Застосування ГІС-технологій у побудові та розв'язанні географічних задач. Практика роботи з ArcGIS Online, QGIS, Google Earth для створення навчальних завдань і проєктів.	11

9	Методика створення авторських географічних кейсів на основі регіональних проблем. Розроблення ситуаційних задач із реальними даними (наприклад, урбанізація, деградація ґрунтів, транспортні проблеми регіону.	11
	Разом	97

4.5. Індивідуальне навчально-дослідне завдання – не передбачено.

4.6. Методи навчання

Під час вивчення дисципліни «Методика розв'язання географічних задач» передбачено комплексне використання різноманітних методів організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності студентів та методів стимулювання і мотивації їх навчання, що сприяє розвитку творчих засад особистості майбутнього фахівця, з урахуванням індивідуальних особливостей учасників освітнього процесу.

За джерелом знань:

- словесні: розповідь, пояснення, лекція, інструктаж, бесіда, диспут, дискусія;
- наочні: ілюстрація, демонстрація;
- практичні: практичні роботи, вправи, самостійна робота студентів з різними джерелами інформації, складання конспектів (тез), робота з картою, робота зі статистичними матеріалами, підготовка рефератів, доповідей, повідомлень, презентацій, метод проектів, аналіз проблемних ситуацій, встановлення причинно-наслідкових зв'язків та географічних закономірностей, прогнозування тощо.

За характером навчально-пізнавальної діяльності студентів: пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, метод проблемного викладу, частково-пошуковий, пошуковий, дослідницький;

За логікою пізнання: аналіз, синтез, узагальнення, порівняння, систематизація, класифікація, абстрагування.

Дистанційні методи навчання: телекомунікаційні методи (інтерактивні лекції, практичні заняття, on-line консультації в режимі Zoom-конференцій та зустрічей у Google Meet; робота у Viber-групах), самостійна робота студентів з освітніми ресурсами (освітні платформи Google Classroom, Moodle-ЦДПУ, Вікі-ЦДПУ, Хмарка-ЦДПУ).

4.7. Засоби діагностики результатів навчання здобувачів освіти. Порядок та критерії виставлення балів

Підсумкове: Залік

Поточне: фронтальне та індивідуальне усне опитування, письмове опитування, тестування, географічні номенклатурні та термінологічні диктанти, перевірка практичних робіт, перевірка конспектів (тез), перевірка виконання самостійної роботи, повідомлень, мультимедійних презентацій, контрольна робота тощо.

Критерії оцінювання:

При **поточному** контролі *оцінці підлягають:* рівень знань, продемонстрований у відповідях і виступах; активність при обговоренні питань; результати виконання і захисту практичних робіт, експрес контролю у формі тестів тощо.

Критеріями оцінки є: повнота розкриття питання; логіка викладання, цілісність, системність відповіді, культура мови; самостійність суджень студента і творчість мислення, його теоретичний рівень; використання основної та додаткової літератури; аналітичні узагальнення, уміння робити порівняльний аналіз; виконання письмових завдань: логічність, уміння формулювати висновки; акуратність оформлення письмової роботи.

Максимальний бал за виступ з питань певної теми курсу на практичному занятті (або письмова робота) – **4 бали**.

Критерії оцінювання усної відповіді:

3,5 – 4 б студент повністю засвоїв теоретичний матеріал, логічно викладає його, пов'язуючи з вивченим раніше, бачить міжпредметні зв'язки, наводить аргументи, робить посилання на

потрібну літературу. Обов'язковим є ознайомлення з додатковою літературою, її опрацювання і використання під час розкриття питання. Студент робить висновки, висловлює гіпотези, дискутує.

2,5 - 3 б студент засвоїв теоретичний матеріал, вільно викладає його, наводить приклади, однак є незначні проблеми з усвідомленням системних зв'язків, коментарем теоретичного матеріалу. Не завжди дотримується логіки викладу, припускається незначних помилок чи неточностей.

1,5 - 2 б студент засвоїв матеріал на рівні переказування, відтворює вивчене не завжди логічно, припускається помилок.

0,5 - 1 б студент невпевнено переказує матеріал, не завжди вправно ілюструючи його. Під час відповіді потребує допомоги, допускається помилок.

Критерії оцінювання виконання практичних завдань:

3 бали При виконанні практичних завдань студент продемонстрував високий рівень оволодіння вміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. До кожного завдання наявні висновки та узагальнення. Студент застосував творчий підхід до виконання завдань. Картографічні матеріали оформлені правильно, виконані якісно та охайно. У практичній роботі відсутні орфографічні, граматичні, стилістичні чи мовленнєві помилки.

2 бали При виконанні практичних завдань студент продемонстрував уміння аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. Наявні висновки до кожного завдання, але у деяких висновках недостатня доказова база. Картографічні матеріали оформлені правильно, виконані якісно та охайно. У практичній роботі присутні окремі стилістичні помилки.

1 бал – у практичному завданні відсутні висновки до окремих завдань або більшість висновків помилкові. Картографічні матеріали оформлені з помилками, виконані не якісно та неохайно. У роботі наявні грубі фактичні, теоретичні та стилістичні помилки.

Критерії оцінювання самостійної роботи студента Максимальна кількість балів за всі завдання для самостійної роботи – **20 балів**.

20 б. ставиться у випадку, коли студент повністю і якісно виконав всі завдання для самостійної роботи. Демонструє досконале знання та розуміння теоретичного матеріалу тем, що виносяться на самостійне опрацювання. Вільно оперує різноманітними класифікаціями, підходами тощо. Наявні посилання на декілька джерел інформації. Відповідь на поставлені запитання повна, насичена глибокими та розгорнутими судженнями, прикладами, висновками. Виклад матеріалу має логічний, доказовий і послідовний характер. Студент володіє вміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. Аналізує різні підходи до трактування тієї чи іншої проблеми. Вільно висловлює свою позицію з проблемних питань та аргументує її. Демонструє творчий підхід до виконання завдань. Володіє вміннями застосовувати теоретичні знання на практиці не тільки в знайомих, але й в нових ситуаціях. Володіє високою грамотністю викладу матеріалу, культурою мовлення. У відповіді відсутні орфографічні, граматичні, стилістичні чи мовленнєві помилки.

15 б. ставиться, коли студент виконав всі завдання для самостійної роботи, при цьому 2/3 завдань виконано якісно. Відповідь майже повна, має усвідомлений та достатньо розгорнутий характер. Виклад матеріалу структурований, логічний, але дещо порушена послідовність викладу. Студент володіє вміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. Але у відповіді недостатня доказова база, мало прикладів, нечітко прослідковується зв'язок теорії з практикою. При відповіді на проблемні питання студент висловлює свою позицію, але недостатньо її аргументує. Вільно оперує знаннями, застосовує їх в знайомій та новій ситуації. Присутні окремі стилістичні помилки.

10 б. ставиться, коли студент якісно виконав ½ завдань. Демонструє вкрай поверхові знання з тем, винесених на самостійне опрацювання і неспроможний відтворити інформацію в повному обсязі. Оперує лише окремими фразами. Студент відтворює лише окремі фрагменти матеріалу, називає розрізнені факти. Відповідь занадто лаконічна та має вигляд окремих висловлювань, не пов'язаних між собою. Студент не володіє вміннями застосовувати теоретичні знання на практиці, не наводить приклади тощо. У відповіді наявні грубі фактичні, теоретичні та стилістичні помилки.

5 б. ставиться, коли студент виконав лише 1/3 завдань та демонструє має вкрай поверхові знання з тем, винесених на самостійне опрацювання і неспроможний відтворити інформацію в повному обсязі. Оперує лише окремими фразами. Студент відтворює лише окремі фрагменти матеріалу, називає розрізнені факти. Відповідь занадто лаконічна та має вигляд окремих висловлювань, не пов'язаних між собою. Студент не володіє вміннями застосовувати теоретичні знання на практиці, не наводить приклади тощо. У відповіді наявні грубі фактичні, теоретичні та стилістичні помилки.

2 б. ставиться, коли студент виконав лише 1/4 завдань та демонструє має вкрай поверхові знання з тем, винесених на самостійне опрацювання і неспроможний відтворити інформацію в повному обсязі. Оперує лише окремими фразами. Відповідь занадто лаконічна та має вигляд окремих висловлювань, не пов'язаних між собою. Студент не наводить приклади тощо. У відповіді наявні грубі фактичні, теоретичні та стилістичні помилки. Крім того студенти мають змогу отримати

1 б. за доповнення.

Критерії оцінювання виконання завдань підсумкової контрольної роботи

4 бали ставиться у випадку, коли студент у відповіді на питання продемонстрував досконале знання та розуміння понятійно-термінологічного апарату та теоретичного матеріалу з тієї чи іншої теми; вільне оперування різноманітними класифікаціями, підходами тощо. Відповідь на поставлене запитання повна, насичена глибокими та розгорнутими судженнями, прикладами, висновками. Виклад матеріалу має логічний, доказовий і послідовний характер. Студент володіє вміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. Вільно висловлює свою позицію з проблемних питань та аргументує її. Демонструє творчий підхід до виконання завдань, глибоке розуміння причинно наслідкових зв'язків та суспільно географічних закономірностей. Володіє вміннями застосовувати теоретичні знання на практиці не тільки в знайомих, але й в нових ситуаціях. Володіє високою грамотністю викладу матеріалу. У відповіді відсутні орфографічні, граматичні чи стилістичні помилки.

3 бали ставиться, коли відповідь на питання правильна і майже повна, судження студента з питання мають усвідомлений та достатньо розгорнутий характер. У відповіді висвітлюється зміст окремих класифікацій, підходів тощо. Виклад матеріалу структурований, логічний, але дещо порушена послідовність викладу. Студент володіє вміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. Студент висвітлює причинно наслідкові зв'язки та суспільно-географічні закономірності, але у відповіді недостатня доказова база, мало прикладів, нечітко прослідковується зв'язок теорії з практикою. При відповіді на проблемні питання студент висловлює свою позицію, але недостатньо її аргументує. Матеріал викладено правильною мовою, без орфографічних та граматичних помилок, але присутні окремі стилістичні помилки.

2 бали ставиться, коли відповідь на запитання неповна, частково помилкова та фрагментарна. Студент не має системних знань з даного питання, не повною мірою володіє понятійно-термінологічним апаратом. Студент висвітлює лише один підхід до тієї чи іншої проблематики, висвітлює окрему класифікацію тощо. Виклад матеріалу не структурований, часто порушується послідовність та логіка викладу. Студент лише називає приклади причинно-наслідкових зв'язків та суспільно географічних закономірностей, але не розкриває їх суть. У відповіді відсутні посилання на фундаментальні дослідження з певної проблеми. Відповідь позбавлена творчого підходу і має формальний характер. Студент використовує знання в знайомій ситуації, але не може застосувати їх в новій ситуації. У відповіді наявні окремі граматичні, фактичні чи стилістичні помилки.

1 бал ставиться, коли у відповіді на питання студент демонструє вкрай поверхові знання з теми. Відповідь неповна та частково помилкова. Студент оперує лише окремими фразами. Понятійно-термінологічний апарат несформований. Студент відтворює лише окремі фрагменти матеріалу, називає розрізнені факти, часто помилкові. Відповідь занадто лаконічна та має вигляд окремих висловлювань, не пов'язаних між собою. Відсутні згадування про причинно-наслідкові зв'язки та суспільно географічні закономірності. Студент не володіє вміннями застосовувати теоретичні знання на практиці, не наводить приклади тощо. У відповіді наявні грубі фактичні, теоретичні, стилістичні або граматичні помилки.

За рішенням кафедри студентам, які брали участь у науково дослідній роботі – роботі конференцій, студентських наукових гуртків та проблемних груп, підготовці публікацій, а також були учасниками олімпіад, конкурсів, тощо можуть присуджуватися додаткові бали.

Критерії оцінювання презентації

При оцінюванні комп'ютерної презентації враховуються:

- наявність титульного слайда, на якому зазначено назву доповіді/презентації та відомості про авторів;
- логічна послідовність слайдів;
- дотриманні вимог до тексту слайдів (наявність заголовків, які висвітлюють основну ідею цього слайда; не більше ніж 6-8 рядків тексту на слайді, по 6-8 слів у рядку; текст повинен складатися з простих речень та коротких слів; розмір символів тексту має бути достатнім для розпізнавання з найвіддаленішого кутка аудиторії, рекомендований розмір символів не менше ніж 24 пт.);
- дотримання вимог до графічних об'єктів на слайдах (кількість зображень повинна бути достатньою для ілюстрації змісту слайда або виступу, але не переобтяжувати сприйняття відомостей; варто вибирати такі зображення, на яких деталі добре розрізняються; на одному слайді мають бути зображення одного стилю (або фотографії, або мальовані зображення) тощо).
- дотримання вимог до оформлення презентації: слайди не повинні бути перенасичені текстом, а містити більше графічних, картографічних та ілюстративних матеріалів; усі слайди бажано оформлювати в одному стилі; у кольоровій гамі презентації рекомендується використовувати не більше ніж 2-3 кольори та 2-3 їх відтінки; для демонстрації презентації на великому екрані з використанням мультимедійного проектора колір тла слайдів має бути світлим; колір тексту має бути контрастним до кольору тла.

Максимальна кількість балів, яку студент може отримати за презентацію – **5 балів**.

5 балів ставиться, коли виконані всі вимоги до змісту презентації, повною мірою розкрита тема, дотримана логіка викладу матеріалу, витриманий обсяг презентації, дотримані вимоги до зовнішнього оформлення слайдів.

4 бали ставиться, коли основні вимоги до змісту презентації виконані, але при цьому допущені незначні недоліки, дещо порушена логіка викладу або не зовсім витриманий обсяг презентації, є недоліки в оформленні слайдів.

3 бали ставиться, коли основні вимоги до змісту презентації виконані, але при цьому допущені значні недоліки у викладі матеріалу; відсутня або порушена логіка викладу; не витриманий обсяг презентації або матеріалу у слайдах; є недоліки в оформленні слайдів.

2 бали виставляється якщо є істотні відступи від вимог до презентації, тема висвітлена дуже поверхово або частково; відсутня логіка викладу, відсутні висновки; не витриманий обсяг реферату; є серйозні недоліки в оформленні слайдів.

1 бал виставляється у випадку, коли тема презентації не розкрита, продемонстровано нерозуміння студентом проблеми; обсяг презентації занадто малий; не дотримано вимог до оформлення слайдів.

Підсумковий (семестровий) контроль

З дисципліни передбачена така форма підсумкового контролю як залік. Першим етапом семестрового контролю є визначення підсумкової семестрової модульної оцінки як суми підсумкових модульних оцінок, отриманих за результатами засвоєння всіх модулів.

Підсумкова кількість балів з дисципліни (максимум 100 балів) визначається як сума балів поточного, модульного контролю та відповідає підсумковій семестровій модульній оцінці. Залік виставляється за результатами роботи студента впродовж усього семестру.

Усім студентам, які повністю виконали навчальний план і позитивно атестовані з цієї дисципліни за КМСОНП (набрали не менше 60 % від 100 балів), сумарний результат семестрового контролю в балах та дворівневою шкалою «зараховано», «не зараховано» та за шкалою ECTS заноситься у Відомість обліку успішності (форма № Н-5.03), Індивідуальний навчальний план студента (форма № Н-2.02), Залікову книжку студента (форма № Н-2.03). Заповнена та оформлена відомість обліку успішності повертається у деканат у визначений термін

особисто викладачем. У випадку отримання менше 60 балів (FX в ECTS) за результатами семестрового контролю, студент обов'язково здійснює перескладання для ліквідації академзаборгованості. Студенти заочної форми навчання складають залік в усній формі.

Неформальна освіта

У разі, якщо здобувач подав декларацію про визнання результатів неформального та /або інформального навчання стосовно певного освітнього компонента ОП, оцінювання відбувається відповідно до Порядку визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти, в Центральноукраїнському державному університеті імені Володимира Винниченка (затвердженого вченою радою університету, протокол № 9 від 26 грудня 2022 р.).

Результати навчання та компетентності, що можуть бути визнані в межах цього освітнього компонента, можна досягати та здобувати в системі неформальної освіти під час участі в тренінгах, майстер-класах, семінарах, вебінарах, дистанційних курсах, стажуваннях тощо, що підтверджено відповідним документом (дипломом, сертифікатом, свідоцтвом под.). – пункти 1.5, 1.6, 1.9, 1.10 названого Порядку.

Отримання здобувачем диплома, сертифіката, свідоцтва як результати неформального та /або інформального навчання розглядається відповідно до Положенні університету. Рішення про оцінювання приймається на основі зазначених кредитів, годин, тематики навчання.

Можуть бути перезараховані практичні роботи або контрольні роботи, повністю або частково (від 5 до 60 балів відповідно).

4.8. Перелік програмових питань для самоконтролю:

1. Поняття географічної задачі, її сутність та місце у системі навчання географії.
2. Класифікація географічних задач за метою, змістом та способом розв'язання.
3. Функції географічних задач у навчальному процесі.
4. Етапи розв'язання географічної задачі: аналіз умови, вибір методу, виконання, перевірка.
5. Методика формування в учнів умінь аналізувати умову задачі.
6. Як географічні задачі сприяють формуванню ключових і предметних компетентностей?
7. Типологія географічних задач: природничі, соціально-економічні, картографічні, краєзнавчі, інтегровані.
8. Дидактичні вимоги до складання та використання навчальних географічних задач.
9. Особливості методики розв'язання задач з астрономічної географії.
10. Визначення географічних координат, відстаней, масштабів і напрямів на карті.
11. Види задач із метеорології та кліматології, їх навчальне значення.
12. Розв'язання задач із розрахунку температур, амплітуд, опадів, кліматичних характеристик.
13. Гідрологічні задачі: методика визначення швидкості течії, падіння та похилу річки.
14. Геоморфологічні задачі: визначення форми рельєфу та побудова профілю місцевості.
15. Особливості використання топографічної карти у розв'язанні географічних задач.
16. Методика розв'язання задач із демографії: густота, народжуваність, смертність, міграції.
17. Урбанізаційні задачі: визначення рівня урбанізації, ролі міських агломерацій.
18. Економіко-географічні задачі: структура господарства, спеціалізація, територіальна організація.
19. Оптимізаційні задачі розміщення виробництва та транспортні задачі.
20. Геоелектронні задачі: інтеграційні процеси, вплив глобалізації, просторові відносини між регіонами.
21. Методика аналізу статистичних даних під час розв'язання соціально-економічних задач.
22. Роль цифрових карт і ГІС у навчанні розв'язувати географічні задачі.
23. Можливості застосування Google Earth, ArcGIS, QGIS у навчальних цілях.

24. Приклади інтерактивних ресурсів для формування просторового мислення (GeoGuessr, Our World in Data, IMF Data Mapper).
25. Як інтерактивні карти допомагають моделювати географічні процеси?
26. Використання відкритих баз даних (UN, World Bank, WFP, FAO) для створення навчальних задач.
27. Алгоритм створення авторської навчальної географічної задачі.
28. Критерії оцінювання ефективності навчальних задач.
29. Педагогічний експеримент із використання задачного підходу: структура, мета, очікувані результати.
30. Роль задачного підходу у формуванні науково-дослідницьких умінь студентів і школярів.

4.9. Схема нарахування балів, які отримують студенти

Приклад для заліку

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальне завдання														Сума	
Практичні роботи													Контрольна робота	ІНДЗ	100
ПР 1	ПР 2	ПР 3	ПР 4	ПР 5	ПР 6	ПР 7	ПР 8	ПР 9	ПР 10	ПР 11	ПР 12	ПР 13			
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	22	0

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90-100	відмінно	зараховано
82-89	добре	
74-81		
64-73	задовільно	
60-63		
35-59	незадовільно	незараховано
1-34	незадовільно	незараховано

5. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

5.1. Рекомендована література

Основна

1. Лавренчук Г.М. Задачі з географії: навчально-методичний посібник. – Біла Церква, 2009. – 60 с.
2. Ромасишин Г. П., Климюк І. Б., Слотюк В. М. та ін. Збірник задач з географії. Детальні розв'язки. Тернопіль: Лілея, 2013. — класичний шкільний збірник задач із поясненнями, корисний і для вчителя, і для студента.
3. Методична розробка «Географічні задачі з детальними розв'язками» (О. Клімчук та ін.) — онлайн-ресурс із теоретичними поясненнями і практичними прикладами

Допоміжна

1. Булгакова Т.Є. Практичні завдання на контурних картах. 5-10 класи / Булгакова Т.Є., Байназаров А.М. – Х.: Видавнича група «Основа», 2005. – 112 с.

2. Жемеров О.О. Олімпіадні завдання з розв'язаннями. – Х.: Вид.група «Основа», 2005. – 256 с.
3. Заствецька О.В., Федунік Б.Я. Економічна та соціальна географія України. Збірник задач і вправ. 8-9 класи. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2000. – 64 с.
4. Заставецька О.В. Фізична географія. Збірник задач і вправ. 6-8 класи. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2000. – 48 с.
5. Олімпіади з географії /Упоряд. Н.Муніч, В.Серебряй. – К.: Ред. загальнопед. Газ., 2004. – 128 с. (Б-ка «Шкільного світу»).
6. Пересадько В.А. Задачі за географічними картами: типові та нестандартні з розв'язаннями. – Х.: Вид. група «Основа», 2005. – 96 с. – (Б-ка журн. «Географія»; Вип.. 11 (23)).
7. Романова В.Я. Задачник з географії для 5-11 класів: Навчальний посібник, - Запоріжжя: Просвіта, 2003. – 80 с.
8. Романова В.Я. Топографія. 8 клас: Решение задач и заданий. – Запорожье: Просвіта, 2002. – 52 с.
9. Совенко В.В. Розв'язування географічних задач: Навчально-методичний посібник. – Біла Церква: КОІПОПК, 2008. – 116 с.
10. Стадник О.Г. Проблемні та творчі завдання до курсу економічної географії. – Х.: Вид. група «Основа», 2005. – 112 с. - Б-ка журн. «Географія»; Вип.. 7 (19)).
11. Байназарова О., Байназаров А., Гринь І., Гринь А. Загальна географія 6 клас. Посібник для вчителя. – Харків: «Ранок», 2003. – 272 с.
12. Бескова Н.В. Географія: Зб. тестів для підготов. до незалеж. оцінювання / Н.В. Бескова, Г.Ш. Уварова. - К.: Генеза, 2008. – 136 с.: іл.
13. Гільберг Т., Думанська Г. Практикум з курсу «Загальна географія», 6 клас. – Кам'янець-Подільський: «Абетка-Нова», 2003. – 40 с.

5.2. Методичне забезпечення

Лекції презентації та навчальні матеріали в Classroom

5.3. Інформаційні ресурси

(перелік інформаційних ресурсів)

1. Картографічні та ГІС-ресурси

Google Earth / Google Maps — супутникові знімки, 3D-рельєф, вимірювання відстаней, профілі місцевості. <https://earth.google.com> та <https://maps.google.com>

ArcGIS Online — професійна платформа для аналізу просторових даних, побудови карт і профілів. <https://www.arcgis.com>

OpenStreetMap — безкоштовна карта з топографічними, транспортними та інфраструктурними даними. <https://www.openstreetmap.org>

MapChart.net — створення тематичних карт і картограм (для задач із соціально-економічної географії). <https://www.mapchart.net>

2. Статистичні ресурси

World Bank Data — офіційна база світових економічних, демографічних і соціальних показників. <https://data.worldbank.org>

IMF Data Mapper — карти та графіки показників ВВП, інфляції, безробіття, боргу, експорту тощо. <https://www.imf.org/external/datamapper>

UN Data Portal (United Nations) — статистика з усіх країн світу (населення, енергетика, освіта, міграції). <https://data.un.org>

OECD Data — показники розвинених країн: економіка, праця, урбанізація, екологія. <https://data.oecd.org>

State Statistics Service of Ukraine (Держстат) — офіційна статистика для задач із регіональної географії України. <https://www.ukrstat.gov.ua>

3. Кліматичні та природничі ресурси

Climate Data Portal (WorldClim) — бази кліматичних показників (середні температури, опади, амплітуди). <https://www.worldclim.org>

NASA Earth Observatory — дані супутникових спостережень Землі, карти рельєфу,

рослинності, хмарності. <https://earthobservatory.nasa.gov>

Global Forest Watch — карти лісів, вирубок, охоронних територій.

<https://www.globalforestwatch.org>

USGS Earth Explorer — безкоштовні супутникові знімки для аналізу ландшафтів і форм рельєфу. <https://earthexplorer.usgs.gov>

4. Демографічні та соціальні ресурси

Our World in Data — інтерактивні графіки про населення, здоров'я, освіту, урбанізацію, клімат. <https://ourworldindata.org>

World Population Review — карти і таблиці про густоту населення, урбанізацію, демографічні процеси. <https://worldpopulationreview.com>

UNHCR Refugee Data — офіційні дані про вимушену міграцію та біженців. <https://data.unhcr.org>

5. Природні ресурси та екологія

FAO Data (Продовольча і сільськогосподарська організація ООН) — землекористування, сільське господарство, рибальство. <https://www.fao.org/faostat>

Global Hunger Map (WFP) — інтерактивна карта рівнів голоду і нестачі їжі у світі. <https://hungermap.wfp.org>

European Environment Agency (EEA) — дані про якість повітря, води, екологічні ризики в Європі. <https://www.eea.europa.eu>

6. Географічна освіта та тренування

GeoGuessr — онлайн-гра для тренування географічного мислення (розпізнавання місць за фото). <https://www.geoguessr.com>

Seterra Online — інтерактивні карти для вивчення назв держав, столиць, річок, гір. <https://www.geoguessr.com/seterra>

National Geographic Education — завдання, карти, ресурси для учнів і студентів. <https://education.nationalgeographic.org>

6. ПОЛІТИКА ЩОДО АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Політика щодо академічної доброчесності формується на основі дотримання принципів академічної доброчесності відповідно до Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про авторське право і суміжні права», «Про видавничу справу», з урахуванням норм Положення «Про академічну свободу та академічну доброчесність в Центральноукраїнському державному університеті імені Володимира Винниченка».